

Carl Axel Gottlunds hund

SAUKKO

Ett ovanligt hundkreatur

Mälardalens Högskola HT 2009
Skogsfinnarna i Skandinavien
Ett projektarbete av Seppo Remes

Inledning

Jag är inte speciellt djurkär, men har under åren uppmärksammat Gottlunds förhållande till hundar. Tänkte närmast titta närmare på de rättegångar som han var inblandad i efter sina resor till finnskogarna. Bland den stora mängden papper som han har lämnat efter sig, finns också koncept och protokollsutdrag angående den försvunne pudeln Saukko.

Varför bytte Gottlund namnen på jakthundarna? Det kan vara av den anledningen att han ville förstärka ägandet till hundarna, genom att ge dem egna namn. Den andra förklaringen kan vara att han ville ge dem finska namn. *Huittu* är nog inte speciellt vanligt namn på hundar i Finland. Etymologiskt skulle man kunna förklara det att hunden var vit (*hvit*) och på finska kunde man kanske säga det på det här viset. Jag kommer att tänka på hur snubblande nära *Huittu* är det finska fula ordet *vittu*, som är det folkliga, fula namnet på kvinnans könsorgan.

Tipla är ett östfinskt uttryck och betyder prick. Pricken är fortfarande ganska vanlig namn på hundar i Sverige idag. Jag skulle kunna tänka att *Tipla* var en prickig hund, istället för *Huittu* som var enfärgat, vit.

Som bekant skriver Gottlund i sin dagbok mycket noggrant om personer och platser och lite mindre om omständigheterna runt om sig själv. I dagboken berättar han om morgnarna att han gick ut till skogen för att jaga. Då och då kommenterar han också hundarnas förehavanden; att de jagade harar eller skogsfågel, några fall också ekorrar. Han gör ingen skillnad mellan hundraserna. Saukko kan knappast ha varit efter harar och skogens alla fåglar. Även om Saukko var en märklig hund, har den nog inte varit användbar vid jakt. Jag har alla fall aldrig hört att pudlar skulle passa till jakt.

Att berätta om Gottlunds hundar är en medveten risktagning, eftersom några andra redan har redovisat det här ämnet noggrant, Jag tänker närmast på Lars Lundin. Han verkar ha läst igenom allt som Gottlund har skrivit under sitt långa liv. Den finske författaren Ilmari Heikinheimo, som har skrivit om Gottlunds liv och verksamhet nöjer sig att förbigående nämna Gottlunds många hundar. Professor Risto Pulkkinen har dock en hel sida om hunden Saukko i sin avhandling.

Jag har hört berättas att när Gottlund bodde i Helsingfors på 1860-talet, hade han flera hundar i sin ägo. Gottlund var ständigt bitter och osams med bland annat senaten i staden. Senatens medlemmar bar höga svarta hattar, precis likadana som Gottlunds pudlar, när de promenerade med sin husse längs Helsingfors gator.¹

Gottlunds förhållande till hundar och andra djur

Gottlund hade redan innan sina egna resor den åsikten, ett man ska ha en hund med sig som resällskap. När det gäller olika hundraser var pudeln överlägsen. Den finske fennomanen och kulturpersonen J.W. Snellman hade också en pudel, som sades kunna göra några konster.² Pudeln var en bra sällskapshund och man kan tänka sig att Gottlund kände sig trygg i Saukkos sällskap. Hunden hade ju bra syn och hörsel, dessutom hade den ett bra luktsinne som alla hundar brukar ha. Saukko var på många sätt nyttigt resällskap. Han hade Saukko med sig på

¹ Akademiker Eino Jutikkala i Gottlundsseminarium i Falun 1982

² Pulkkinen fotnoter 2003

alla resor, till exempel i Finland 1820 och 1823, resan till Värmland och Norge 1821 samt i Danmark 1824.³

Enligt tidsandan utrustade sig Gottlund med ett jaktvapen och två hundar. Hans jakthundar hade namnen Flora och Bella, men Gottlund döpte om dem till Huittu och Tipla.⁴ Jag lyckades inte få fram någon orsak till namnbyte.

I det stora hela skulle man kunna tro att Gottlund var djurkär, men dagboken från 13 augusti avslöjar hans andra sida också. Han skriver: *”Min koffert, min kappsäck och en hund [Tipla] lämnade jag kvar här, då hon nu tisdagskvällen fick 3 valpar, som jag dränkte. På natten fick hon ytterligare 4, av vilka 2 dränktes och 2 blevo vid liv, den ene åt Adolf och den andre åt Lindstedt.”* Gottlund dränkte alltså fem hundvalpar. Medan han var i Sölje den 13 augusti hunsade han sin Saukko för att slåss med Stichbauers ulliga hund i vattnet.⁵

Saukko fick god skötsel under värmlandsresan. Medan Gottlund var i Öijern hos Pål Persson Räisänen, ville han att Saukko skulle tvättas. För besväret gav Gottlund 24 skillingar till hundtvätterskan som var Påls 21-åriga dotter.

Saukko under resan till Värmland 1821

När Gottlund var på sin resa i Värmland 1821, klädde han på sig i Karlstad en resemundering; en grön jaktdräkt med polska fransar och tofsar, med två bössor, två flöjter och väska av sälskinn, kosackbyxor och en vit kasimirmössa, prydd med två snuddar. Två dresserade raphönshundar sprang efter honom och en tredje hund, pudeln Saukko, kunde underliga konst.⁶

Gottlund berättar i sin dagbok för Värmlandsresan om Saukko och de två andra hundarna också. Dagboksnoteringar om hundarna är talrika, i vissa perioder dagliga. Gottlund noterar sina hundar och i synnerhet Saukko oftare i resans början än mot slutet. Redan i resans början skriver Gottlund att Saukko blev efter mellan Uppsala och Västerås.⁷ Ibland tog Gottlunds resa en jaktliknande karaktär. Tillsammans med herrgårdsfolket och även skogsfinnarna ägnades flera dagar till jakt. Enligt dagboksanteckningar deltog även Saukko i jakten ibland. Gottlunds hundar jagade oftast harar, men även orre och tjäder jagades.

När resenärerna var i Gengene berättade gårdsfolket att björnen har varit ofta in på gården på nätterna. Gottlund skriver att hundarna hittade inga björnar. På detta vis kan man konstatera att han ägnade sig för björnjakt också.

Saukko var förtjust på fiskar också. På ett ställe var det ett slags fiskbur fullt med fiskar. Dessa burar var öppna på landsidan och Saukko gillade att bita fiskarna på ryggen och på stjärten. När fisken började sprattla, släppte hunden fisken tillbaka i vattnet. Enligt Gottlund lekte Saukko med dessa fiskar en halvtimme.⁸

När Gottlund var i Salungen den 5 september jagade Saukko en svart katt upp i ett träd. Gottlund kände sig tvingat att skjuta katten. Den föll inte ner på första skottet, utan han fick ladda om och skjuta en gång till. Då föll den livlösa katten ned. På samma dag noterar Gottlund att han hade glömt sitt knyte på förra stället och kom på det när han var i Salungens

³ Lundin 2001, s.179

⁴ Gottlund 1986, s.9

⁵ Gottlund 1986, s.36

⁶ Gjems (red) 1996 s.24

⁷ Gottlund 1986, s.9

⁸ Gottlund 1986, s.25

by. Han sände Saukko efter knytet och hunden hämtade den!⁹ Samma glömska hade retat honom även dagen före när han skulle besöka en gammal sjuk gumma, som bodde på den norra gården, men han upptäckte att hans knyter var hos urmakaren där han hade varit tidigare samma dag. Gottlund skickade Saukko för att hämta knytet, men gick själv efter.¹⁰ Saukko sparade många onödiga steg för Gottlund för även i Lillbogen märkte han att en handske saknades efter att han hade tagit fram sina kartor tidigare. Gottlund sände Saukko efter handsken, men dagboken säger inget om lyckad hämtning.¹¹

Saukko kunde gå vilse också. Medan Gottlund var i Berga by torsdagen den 27 september, kom Saukko bort från sin husse. Gottlund hade varit hos doktor Frykstedt under regnet, vilket hunden inte visste. Den hade sprungit till Vika och var där över natten. Avståndet dit var en mil från prästgården, där Gottlund väntade på sin hund. Saukko hade fått mat i Vika och sprang i sin väg mot Gräsmark. Där hade en inspektör Lagerlöf från Kymmen tagit fast hunden och tagit den med sig till prästgården. Gottlund hittade sin Saukko fastbunden vid en kärra, sedan han länge sört den som förlorad.¹²

Det troliga måste vara att Gottlund dresserade Saukko hela tiden under resan i Värmland. När han i slutet på september var i Långtjärn hemma hos Matts Suuroinen på Strandgården, hände en liten olycka. Saukko skulle ta av hatten på Matts, men förmodligen av misstag, bet honom i ansiktet.¹³ Tyvärr berättar inte dagboken mera om händelsen.

Enligt dagboken lät Gottlund sin Saukko göra konst till folkets stora nöjen. Dagboken berättar om några sådana situationer. En kvinna i Sunne-trakten kallade Saukko för tusenkonstmästare och lät sina pigor och barn att se på den märkliga hunden.¹⁴

Saukko blev också sjuk under vandringen. Den 18 augusti noterar husse i sin dagbok att *”Min Saukko hade i kväll och i dag morse så ont i magen, så att den kröp efter golfvet och stänkade”*.¹⁵

Konsthunden Saukko

Gottlund hade fått sin hund att lära sig göra olika konst. Gottlund berättar i sin dagbok från 1817 års resa att han ville ha en hund med sig på resan. Han hade tänkt låna en pudeltik hos bagareålderman Per Sandberg (död 1841) i Uppsala. Tyvärr var hunden i ”välsignat tillstånd”, som Gottlund skriver, och han ville inte ha en hund med sig som skulle valpa när som helst. Istället ville han ”prenumerera” en valp från Sandbergs pudels kull.

När Gottlund kom tillbaka från Dalaresan fick han sin sedermera berömda hund av en annan bagare i Uppsala, Johan Peter Lund (död 1831), som hade behållit den lilla krabaten hos sig för Gottlunds räkning. Gottlund stoppade valpen i sin kapprocksficka och gick hem. Där började Carl Axels och Saukkos gemensamma äventyr.

Efter mångårig dressyr fick Gottlund sin hund att vara hans betjänt. Saukko hämtade olika saker till sin husse, som t.ex. brödkorgen och tidningen. Dessutom kunde Saukko klä av husse strumpor och skor. Den kunde också ta av hatten på folk. Saukko kunde klättra upp på branta stegar, rida på hästryggen med tömmarna i munnen. Saukko var också Gottlunds

⁹ Gottlund 1986, s.84

¹⁰ Gottlund 1986, s.82

¹¹ Gottlund 1986, s.115

¹² Gottlund 1986, s.136

¹³ Gottlund 1986, s.166

¹⁴ Gottlund 1986, s.258

¹⁵ Gottlund 1986, s.501

väckarklocka. Väckningen skedde alltid klockan halv fem på morgonen. När Gottlund promenerade på gatorna, gick Saukko alltid med honom – på bakbenen. Om det här paret färdades med häst, brukade Saukko stå på bakbenen, framtassarna på vagnskorgen, iklädd tjänstedrätt, som kallades livré. Dräkten inkluderade en trekantig hatt, grön frack med röda uppslag och revärer. Tjänstehundens byxor var gula och på baktassarna hade den ett par svarta stövlar.

På något sätt hade Gottlund lärt Saukko att svara på frågor. ”Då den blev tilltalad kunde den svara på frågor, med ”ja” eller ”nej”, genom ett kort gläfs eller ett skakande på huvudet”, skriver Lars Lundin.¹⁶ De mest berömda konsterna var med spelkort. Det har inte framkommit i materialet, på vilket sätt Saukko kunde göra spelkortskonster. Det verkliga bravurnumret var att släcka ett stearinljus. Saukko stoppade sin ena framtass på vattenhinken och släckte med den blöta tassen en brinnande låga. Inte konstigt att Saukko var vitt omtalad i universitetsstaden Uppsala och många tyckte att han var den mest lärda av alla hundar.¹⁷

Av rättegångshandlingarna framgår att Gottlund enligt sina egna, noggranna beräkningar hade satsat 8.633 timmar för att dressera hunden. Att den kunde 32 olika konster kunde flera vittnen från Värmland bekräfta i rättegången.

Rättegångshandlingarna visar också att Saukko var en vanlig hund, visserligen ovanligt fäst vid sin husbonde. Saukko var ofta hos Hedman och hade honom som en andra husse. Vittnet bokhållare Vesterberg kunde berätta i förhör att Saukko hade bitit honom i ljumsken medan han försökte väcka Hedman genom att fatta honom i foten. Saukko hade legat bredvid Hedman och sovit när han rusade fram och bet Vesterberg. Hundprocessmaterialet visar inga andra tecken på Saukkos eventuella aggressivitet, fast Gottlund medgav att Saukko gärna försvarade sin husbonde.

Saukkos försvinnande

Den 30 juni 1827 kunde Gottlund konstatera att Saukko var spårlöst försvunnen. Han hade lämnat hunden hos kryddhandlaren Hedman i Stockholm. När han kom tillbaka för att hämta hunden, förklarades den vara rymmen.¹⁸ Gottlund satte igång en eftersökning genom tidningar, anslag och predikstolarna. En ungdomsvän till honom kunde lämna upplysningar om Saukko och Gottlunds letande hade då pågått över ett års tid. Tipset från ungdomsvännen pekade ut en handelsman i finska staden Lovisa. Mannen hette Joseph Björksten och han var ofta på affärsresor i Stockholm. I januari 1829 skrev Gottlund till Björksten i Lovisa och krävde förklaringar på indicierna som pekade starkt mot honom.

Eftersom Gottlund hade sökt efter Saukko också i Lovisa, började Björksten bli rädd för att åka fast. I paniken hade Björksten låtit dränka Saukko med förklaringen att han var gammal och sjuklig. I praktiken finns det inga upplysningar om Saukkos kondition. Det troliga är att Saukko blev dränkt redan i november 1828.

Björksten erkände att han hade haft Saukko i sin ägo, men påstod också att han hade handlat i god tro. Gottlund erbjöd honom att göra upp i godo, men Björksten vägrade med motiveringen att han var oskyldig. För Gottlund var det inte möjligt att börja processa mot Björksten när han bodde i Finland. De skyldiga skulle hittas på närmare håll.

¹⁶ Lundin 2001, s.180

¹⁷ Lundin 2001, s.180

¹⁸ Pulkkinen 2003, s. 112

Gottlund fick höra från Björksten att han hade fått hunden av en handelskeppare vid namn Elias Fagerström, som var bosatt i Stockholm. Vidare undersökningar gjorde det klart att den egentliga boven var Gottlunds gamla bekant och vän specerihandlare Johan Hedman i Stockholm. Det var han som hade låtit föra hunden ut ur Sverige. Hedman hade dessutom upprepade gånger framfört önskemål om att få köpa hunden Saukko till sig själv.

På vilket sätt Saukko fick sluta sina dagar, finns det olika uppgifter om. Wilhelm Edgren skriver i sin bok *Ditt och datt* att:¹⁹

en finsk sjökaptan hade nämligen envisats att få köpa denne väl upplärde hund, men fått bestämdt afslag, vadan kaptanen rent af stal hunden i fråga och begaf sig till sjöss. Egaren, anande förhållandet, eftersatte röfvaren och lyckades upphinna honom. Då kastade den äreförgätne röfvaren hunden öfver bord, så att det stackars djuret drunknade.

Edgrens uppgift är nog felaktig. Gottlunds material till hundprocessen gör gällande att hunden var i Lovisa innan den dränktes. Edgren visar också brist på exaktheten genom att påstå att Gottlund var född i Wasa 1796. Edgren skriver vidare att även han kände Gottlund och hans hund Sauko (felstavat) när de vistades några dagar på Sälboda.

Rättsprocessen

Gottlund kan kallas för ”de många processernas man”. Den rättsprocessen, som Saukkos försvinnande fick igång, var endast en av ett stort antal rättsprocesser som han blev inblandad i. Gottlund verkar vara en mästare i att formulera sig i sina bilagor till olika rättegångar. I hundprocessen väljer han alltid att yttra sig skriftligt. Som orsak till detta är att han tycker sig ha blivit feltolkad och missförstådd. Gottlunds giftiga tunga, även i skrivform, orsakade också dagsböter i hovrätten.

För att vinna rättvisa för Saukkos försvinnande, lät han stämma skepparen Elias Fagerström samt sin gamle vän Johan Hedman i Stockholms kämnärsrätt. Den här processen slutade först i februari 1833 när högsta domstolen fastställde Svea Hovrätts dom. Processen fortsatte för Gottlunds del i ett antal skrivelser och kommentarer i olika tidningar och böcker.

Enligt dåvarande lagstiftning skulle stämningen lämnas in inom två år från brottet. Gottlund stämde Fagerström och Hedman två veckor för sent! Att tiden gick över beror säkert på att han dels försökte göra upp med nämnda herrar, dels för att det tog tid för honom att komma brottslingarna på spåren. Trots ivriga försök från Gottlunds sida, kunde han inte stämma Fagerström och Hedman för brottet. Kvar blev endast ersättningsfrågan.

Gottlund yrkade om tusen riksdalers ersättning för hunden, samt 300 riksdaler för sorgen. Tiden gick och skepparen Fagerström avled medan ärendet var i hovrätten. Stämningen mot honom lades ned. Svårigheterna var många för Gottlund. Under rättegången blev det en upprivande och hätsk ordväxling med många hårda och ogenomtänkta ord. I stridens hetta hade han gjort sig skyldig för ”*missfirmelse*”, som det står på handlingarna. Domstolarna utdelade böter för båda parter, vilket högsta domstolen fastslog för Gottlunds del till 25 riksdaler banco. Missfirmelse har tolkats som otidigt skrivsätt och smädelse.

Det typiska med Gottlund var i denna rättegång att han ensam förde fram sin sak mot dåtidens bästa advokater och jurister, vilka var tre stycken. Detta observerades och användes i kritiken mot Gottlund. Juristerna tyckte att Gottlund inte använde juridiska argument för sin sak.

¹⁹ Edgren 1881, s.29

Behandling i kämnärsrätten

Kämnärsrätten var en underdomstol i Svenska städer. Kämnärsrättens befogenhet enligt 1734 års lag var att i staden rannsaka och döma alla tvister, även brottmål, där de ej efter lag eller särskilda stadgar hörde till annan rätt. Handlade målet om liv eller ära, skulle kämnärsrätten bara rannsaka, inte döma, utom i Stockholm, där kämnärsrätten även i dessa mål skulle döma och sända in domen till hovrättens granskning. Kämnärsrätterna avskaffades 1849 och ersattes med rådstuvurätter eller rådstugurätter.²⁰

Skepparen Fagerström var hemmahörande i finska staden Lovisa, och Gottlund misstänkte att skepparen kunde smita från ansvaret. Därför fick han söka hos överståthållarämbetet att förbinda Fagerström med reseförbud.

Rättegången varade i sin helhet 13 rättegångsdagar i kämnärsrätten mellan 14 juli 1829 och januari 1830. När Gottlund redovisar sina kostnader för att söka ersättning för dessa, värderar han sin dag för en riksdaler och 16 skillingar. Dessa dagar kallar han för ”*försummelse och tidspillan*”. För ”*vivere*” (uppehälle, vivre) ville han ha 1 riksdaler och 8 skillingar för varje rättegångsdag. Dessutom ville han ha 1 riksdaler för varje rättegångsdag för besväret (omak). Utöver dessa kostnader drabbades han av protokollslösen, kallelser av vittnen samt kostnader för sina resor från Uppsala till Stockholm och tillbaka. Av kostnadsframställningen framgår att nattkvarter kostade från 32 skillingar till 1 riksdaler beroende på standarden. Fram till trettonde rättegångsdagen hade Gottlunds samlade kostnad blivit 188 riksdaler. Kanhända att beräkningen ”*Omkostnader och besvärligheter i och för denna Rättegång*” av kostnader fortsätter, men den sidan är i så fall borta.²¹

Fagerströms motdrag var att Gottlund skulle häktas vilket retade honom oerhört, fortfarande när ärendet diskuterades i högsta domstolen. Att kämnärsrätten inte gav Gottlund möjligheten att ställa samma frågor till svarandena, som han fick besvara, var i färskt minne hos Gottlund – ytterligare en orsak att vara vass i tungan.

Behandling i Svea Hovrätt

Ärendet förflyttades till behandling i Svea Hovrätt. Fagerströms juridiska ombud, G.F. Ekholm skrev den 8 juni 1830 en besvärsskrift som var uppretande för Gottlund. Fagerströms juridiska ombud skrev att:²²

Vid genomläsandet af de dryga Protocollerne hvilka troligen, öfver en i lag medgifven gräns, utsvällt förmedelst Kämnars Rätten villfarighet att emottaga alla de skriftliga andraganden, hvarmed Gottlund gång efter annan vågat höjden af sin djärfhet och sökt trötta äfven det långdrifna tålmod, torde Kongl. Hof Rätten blifva i tillfälle att inse såväl huru liten anledning Gottlund haft att inbegripa mig i den oförskämda förföljelse han, under betäckning af en illa förstådd Lagsökt anställa, som och att tillfälle erbjudets honom å mine vägnar att företräda den anklagelse om hvars grundlöshet han borde finna tillräckeliga skäl att anse sig öfvertygad. Intet af allt detta har sådant oansedt skett utan Gottlund, föga beskymrande sig om de bevis och omständigheter, hvilka varit i dylikt ändamål tillgängliga och legat för en hvar u öppen dager, tvärtom med ihärdig tillägsenhet utbrustit emot mig i en mängd af de smäderligaste beskyldningar under idkeligt hot att till det yttersta vidhålla dem, förmodligen allt under förhoppning att derigenom kunna, hvad hans under rättegången fortsatta förfarande förlikningsanbud

²⁰ Sv Wikipedia

²¹ Gottlundiana 442 ”hundprocessen”

²² Gottlundiana 442 ”hundprocessen”

nogsamt antyder, af mig uttvinga någon betydligare oening uppoffring; och jag kan ej neka att allt det obehag som medföljd uppträdandet inför Rätta emot en så oblyg Herre, som Gottlund, skulle hafva bragt mången annan i tvekan, om han ej bordt för undvikande deraf underkasta sig ett mindre ögonblickligt ondt eller tillfridställd Gottlunds synbara penninga lystnad. Men Gottlund har mycket misräknat sig om han på sådant sätt trott sig kunna bringa mig ur fattning. En dylig feghet kunde endast anstå den, som osäker om domarens själfständighet och okunnig om Lagarna säkra om ock sena lägen ville understödja oförskämthetens tilltag och själfkräfdt inbjuda smädorden att sätta sin giftiga tunga i rörels /.../

På sätt och vis blev Gottlund avslöjad i denna skrift. Man påstår att Gottlund är ute efter pengar med sitt processande. Hans publikationsverksamhet krävde en stark ekonomi. Gottlund förberedde sig för att ge ut Otava. Enligt Risto Pulkkinen skulle utgivningen finansieras med den förväntade, feta ersättningen från rättegången i hundprocessen. Saukko spelade alltså huvudrollen efter sin död i utgivningen av Otava. Den slutgiltiga domen dröjde och finansieringsfrågan löstes när handlaren Enblom i Stockholm gav krediter mot förväntade ersättningar i hundprocessen. Gottlunds sväger Albert J. Brodell, som arbetade i Enbloms kontor medverkade stort i långivningen.

Den slutgiltiga domen i högsta domstolen gav honom sammanlagt 900 riksdaler i stället för de 1 300 som Gottlund från början hade yrkat.

Hovrättsbehandlingen handlade inte så mycket om hunden, utan Gottlunds och hans motparters tillvägagångssätt. Gottlund hotade också att trycka hans motparters åsikter i rättegången. Detta bemöttes av Fagerströms ombud bl.a. med orden:²³

Må Gottlund gerna trycka de handlingar, som röra detta mål, en löjlig hotelse, hvarmed han förmodligen trott sig åstadkomma, om möjligt hade varit skrämnel hos sine vederparter och vankelmod hos domaren.

Fagerströms jurister försöker också förhindra Gottlund att agera gång på gång mot rättegångens genomförande. G.F. Ekholm skriver:²⁴

Kämnars Rätten långt för detta bordt afskiära lägenheterna för Gottlund att än ytterligare försöka sin brottslighet med otidigheter mot domarn och vederparter.

Gottlund skrev till Svea hovrätt upprepade gånger. I ett koncept skriver han till hovrätten om att hans motparter försöker använda det faktum att de är landsmän, till sin fördel. Gottlund skriver:²⁵

Såväl Hedman som Fagerström göra mycken affär af att vara mina Landsmän. Det är sant, vi äro det ty värr! Jag hade också derföre önskat att saken skulle i tysthet afgöras endast och emellan; men detta behagade icke de, härvid trodde sig mig söka förlitade på andra nudel och utvägar. Det sänder mig visserligen till ingen ära, att hafva landsmän för hvar brottslighet men genom lagarne måste sätta en gräns; men det är i det fallet skamligare att i hemlighet hålla med dem, än att offendteligen träda upp emot dem; i förra fallet gillar jag i sednare fallet ogillar deras handlingar och efter det just äro mina landsmän, är jag så mycket mer förpliktad att genom /,,/ verigöra dem, och angifva dem värddnad och lydndad för lagen.

Den stora tvistefrågan i hovrätten verkar vara Hedmans påstående att Gottlund har skänkt hunden till honom. Det är känt i rätten att Hedman har upprepade gånger velat köpa Saukko

²³ Gottlundiana 442

²⁴ Gottlundiana 442

²⁵ Gottlundiana 442

från Gottlund. Hedman hade lovat 100 riksdaler för hunden, men Gottlund ville inte sälja. Hedman erkänner också att han har haft hunden i sin ägo. Eftersom hunden var ofta hos Hedman var det som Saukkos andra hem. Hedman hade också enligt Gottlund angett felaktig ålder på Saukko när han överfördes till Finland. I själva verket var hunden yngre än vad man trodde i Lovisa.

Gottlund får i sin kännedom också att rätten inte har varit enig i sitt beslut. Två ledamöter hade velat befria Hedlund från allt ansvar. Gottlund måste naturligtvis kommendera detta, skriftligt till hovrätten.²⁶

Hedman talar om mitt agg och min ondska till honom utan att kunna uppgifva något exempel. Medvetenhet af brott medför alltid fruktan för straff och fruktan för den person man förolämpat det förmodligen en sådan fruktan som oroar honom. För att försvara min egendom har jag nödgats angripa honom.

Gottlund höll vid ett tillfälle på att komma för sent med sin version till rätten. Som orsak nämner han att avgörandet i rätten drog ut på tiden och att han ville vistats hela sommaren i Finland. Carl Axel hade fått ett brev från sin mor med önskemål att han skulle komma hem på sommaren 1830 och hjälpa henne i åtskilliga arrangemang i Tavastland angående egendomar. Redan sommaren innan hade han skaffat sig handlingar inför den här resan. Eftersom rättegången pågick som bäst, var Gottlund tvungen att avstå från sin resa till Finland. Som följd av detta, skriver han:²⁷

/.../ nödger jag debitera Hedman för hvarje dag jag ytterligare här nödgas uppehålla mig, samt gör honom dessutom ansvarig för all den skada och förlust, som genom detta dröjsmål kunnat uppkommit, såväl vid förvaltningen af min mors egendomar i Finland; som i afseende på mitt enskilda lidande här i Sverige.

Han nämner i sitt koncept att:²⁸

/.../ jag för mig och för min dräng betalar 30 Rdr B:o månatligen i den för allt så blir mitt vivre från den 1:a juni till d. 1:a Nov. 150 Rdr. B:o. Detta tillkommer att jag genom en eldsvåda som d. 29 sistl. aug. ödelade öfre kälbotten, vid hvilken olyckshändelse jag själv var främmande för såväl kläder, sägnkläder, möbler m.m. alla till ett sammanberäknat värde af /.../ samt dess icke 12.000 färdig aluminerta plancher till mina historiska arbeten, hvilka enligt hvad som synes i Otava 1. D. P. Kost.16 Sp B:o stycket, utgjorde ett värde af 4000 Rdr Hvilka förluster jag allrigen hade lidit, om jag enligt min plan fått i början af juni resa till Finland varifrån att han satt mer värde på min egen pudel tycker stå i motsatts med den omständigheten att han snart derpå lät skjuta ihjäl den för dess otrohet. Med hvad vill han nu med att dess osann. uppf. bevisa; icke berättigade han säger att jag efter hundens död började Rättegången. Hunden lefde då jag första gången genom bref på Lovisa sökt återkomma den: men denna tidning hade knappt blifvit bekant innan den fick fallande soth och måste aflivas.

Ovannämnda rader visar att Gottlund försökte göra Hedman ersättningskyldig för den skada han drabbades genom eldsvådan, samt de kostnader som orsakades för honom under den långa väntan på att få rättegången avslutad och kunna resa till Finland. Rätten tog inte hänsyn till dessa gottlundiska önskemål.

Gottlund fick också anledning att attackera juristen, kopisten Ekholm som bistod på svarandesidan. Kopisten Ekholm hade skrivit en inlaga, vilket inte föll Gottlund i smaken, vilket framgår av följande citat:²⁹

²⁶ Gottlundiana 442

²⁷ Gottlundiana 442

²⁸ Gottlundiana 442

²⁹ Gottlundiana 442

Det är numera icke blott fråga om att återfå en röfvad egendom, frågan är om skippanget af Rättvisa. Man måste tala om Sveriges lag, om domarmagtens sjelffärdighet, hvilken skrift man vill fånga Domaren med smicker, ja man måste som man säger röra upp himmel och jord, för att kunna få gehör. Då man icke kan rättfärdiga sig annorlunda, måste man tala om svikarnes, om en oförskämd förföljelse en ihärdig tilltagsamhet, som genom oförskämdhetens tillslag vågat höjden af sin djuriskhet, man måste blanda en förblindelse, arga upplös och giftiga tungor och mera sådant. Hvad kan man svara på en sådan obakadate. Förmodligen skall man skratta – detta är också det rätta svaret. Sådan är kopisten Ekholms skilipska förmåga, som å efterger han juridiska, men vi måste gå i ordning med frågorna.

Därefter håller sig Gottlund ett bra stycke i sakfrågan, men den handskrivna sidan avslutas med orden:³⁰

Nu har jag i möjligaste mått besvarat til Ekholms såsom Fagerströms ombud på det andraganden, hvad som kan återstå, blir om sak oss emellan, hvilken då först torde kunna upptagas till pressning, ändå utrönt blifvit, huru vida Fagerström är i denna bandits medbrottsling eller icke.

Hedman dömdes att stå för Löfwenhjelmns kostnader och copisten Ekholm för det han:³¹

vid Kämnars Rätten nyttjat emot Gottlund missfirmligt skriftsätt, böta Tio daler silfwermynt med Tre Riksdaler, sexton skillingar Banco, wid hwilka utgör hållande, och då Gottlund efter det Ekholm honom sålunda angifwit, uti en till Kämnars Rätten den 29:e Aprill 1830 ingifwen skrift framställt emot Ekholm åtskilliga skynfliga och förklenliga tillmälen, samt hwad Gottlund emot Fagerström och Ekholm uti förwarande wid domstol anhängige gjorde rättegång missfirmeligen andragit icke år af sådan beskaffenhet, att det kan hänföras till den i 60:de Capitlet 5§ Missgärnings Balken omförmälda förbrytelse Kämnars Rätten härom meddelta beslut ändras och Gottlund för hwad honom härutinnan till last ligga, i förmåga af förenämnda Capitel och §§ uti Rättegångs Balken fällas att bota Tretio daler silfwermynt med Tio Riksdaler Banco.

Behandling i Högsta Domstolen

Både Hedman och Gottlund förde hundprocessen vidare till högsta domstolen den 11 februari 1833. Gottlund kände sig orättvist behandlad. Hundens värde var för lågt och han ansåg sig ha fått extra kostnader på grund av att Hedman inte gick på hans förslag i början och krav senare. Högsta domstolen försökte ta reda på Saukkos egentliga värde. Man hittade inte annat än de som hovrätten redan hade funnit.

Gottlund fick naturligtvis tillfälle att yttra sig i högsta domstolen också. Han fördyrar sina avsikter inför domstolen och skriver bl.a:³²

Jag har anlitat landets lagar icke i afsigt att genom dem komma i tillfälle att hämnas en enskildt oförrätt, eller straffa ett personligt hat – vore detta långt ifrån mig! Också hoppas jag att mitt uppförande skall i detta fall fullkomligt rättfärda mig. Det är endast för att sjelf vederböra den Rättvisa hvartill jag enligt samvete och samhällets bestånd, tror mig vara berättigad som jag yrkat att genom lagarnas helgd åter blifva ersatt för den förlust jag lidit genom deras öfversträdande. Detta är allt hvad jag söker och önskar, och ju mera man utestängt mig ifrån åtnjutandet af denna Rätt, destå större har jag känd behovet der af. Vål har jag redan tidigt nog inhämtat den bittra erfarenhet att Lagarne endast äro ett tomt ord, då de icke håller i magt af dem som det vederbör, och att de, i stället att utreda sanningen och bedöma den, ofta nog kunna tjena till ett verklicket att bort trasta äfven den enklaste och rättmätigaste sak. Men ännu har jag icke rätt att härom stadga min öfvertygelse, innan jag genomgått alla stadierna af för skippanget

³⁰ Gottlundiana 442

³¹ Gottlundiana 442

³² Gottlundiana 442

af svensk lag, hellst jag vågar hoppas att i den högsta instansen, äfven skall finnas Rättvisan i sin högsta potens, och det är till denna domstol jag undernådigt vädjar.

Gottlund fortsätter att klaga över den långa rättegångstiden och påstår att hans ersättningsanspråk (1000 riksdaler) är endast en femtedel av den lågt nedsatta skadan han lidit. Gottlund skriver också att HD säkert finner att han har förlorat:³³

/.../ det dyrbaraste jag ägde, en trogen och i många avseenden ovanligt dresserad Pudelhund Ändteligen då kan efter närmare två års förlopp, för spaning på den som på ett obehörigt sätt gjort sig till ägare deraf, och redan är i hopp att återfå sin förlorade älskling ser han sig i sjelfva detta hopp på ingång åter bedragen och det för alltid, genom en handling ännu brottsligare än sjelfva stölden enär dess nya husbonde, hellre än att nödgas återställa den till sin rättmätiga ägare. Låter dränka den för att derigenom sätta en gräns för alla hans bemödanden och forskningar [i marginalen:] En bitter känsla af sorg och saknad blandade sig med harm och afsky vid undersökning om denna handling.

Man får den uppfattningen att Gottlund verkligen saknade sin hund. Så ska det också låta om man vill vinna rättvisa i domstolen. Han upprepar alla turer i ärendet även till högsta domstolen. Och för att vara riktigt säker på sin sak berättar han också en påhittad men upplysande saga. I sagan känner man alla de roller som olika personer och grupper har spelat i hundprocessen. Gottlunds berättelse i sin helhet (överstrykningar är Gottlunds):³⁴

En resande man kom till en by på landet och ägde bland annat en dyrbar Diamant, hvilken för honom hade ett högt värde. Dess klarhet, dess strålbrytning och skimmer väckte allas nyfikenhet, och många i sin enfald ville tillhandla sig den för 1 Rdr. Några af hans vänner, som voro bättre underrättade om värdet och håller stundom fått låna den hem för att stjäla den de praktiserade den öfver sjön till en annan by, för att gömmas i ett säkrare förvar. På vägen att blifva förda [upptäckta] hade de i brådskan kastat den i sjön, och öfverbeviste kunde de således icke nu mera återlämna den. Som ingen af dem ville ingå på en billig försoning, kom saken in för byns domare, den främmande bevisade att sådana stenar, ehuru icke fullt så klara, kostade i hans hemland och i andra länder där de funnos, flere 1000 Rdr att en jude för en sådan räntat 25.000 Rdr och att om han velat hade han kunnat odraga fasta vinst af sin , utan bevisande dessutom att han ofta haft stor nytta af sin diamant, och att han par gånger under sina resor i främmande länder svultit ihjäl om han icke haft denne att med sig att tillgå hvilket han efter under kostsamma resor i Bengalen indianerna efter flera års letande hvarken funnit vid Diamantstadens stränder. Tjufven ville först påstå att han erhållit den till skänks, men vidgick sedan att han endast några gånger haft låna den. Dock som den i hans ficka, der han gömt den icke blott skafva ett hål, utan dessutom föreföll honom tung att bära, samt genom sina vassa kanter hade skadat några vanartiga barn, som utan lof velat leka dermed, ansåg sig berättigad att gifva bort den, så mycket mer som han för ett år sedan en gång hade han burit den hem till ägaren, var ett festfall, då han af honom velat låna penning under fullt han såväl skrifteligen som muntligen om den främmande mannen en hop falska förklenande rygten. Denne åter för att icke störta sin otaksamme vän (hvilken nu blef hans ovän) i armod och med hänseende till deras förra bekantskap fordrade icke mera för sin granne än 100 Rdr och att den vanartiga skall ställas under någon näpst hvilket var dess mängden (som hvarken ägde eller visste priset på juveler) ansåg glupskt tilltagit förresten alla byns nämndemän och lagkloka lade sig mycket ut för sin landsman, så att processen härom räckte i fulla 2 dr, då äntligen föll den dom, att den främmandes förlust skulle ersättas i 2 Rdr till hvilket gjorde att den främmande resa ifrån byn blef uppehållen i åratal, hvarunder han genom eldsvåda förlorade derstädes all sin öfriga förmögenhet. Andteligen fick han den dom, att det väl icke kunde nekas det hans sten i anseende till för klarhet och hårdhet, hade ett högt värde, men som Rätten saknade grunder att uppskatta dess skimmer och strålbrytning i penningars värde, så kunde de icke derföre tilldömma honom någon ersättning. Dock som det blifvit bevist att han stundom i stället för

³³ Gottlundiana 442

³⁴ Gottlundiana 442

flinta, begagnat sig af denna sten, att slå upp eld, och den dessutom till sin genomskinlighet liknade ett vanligt glas, så pröfvade domstolen rättvist att ålägga den brottsliga att ersätta Diamantens värde med 16 Sp b:co såsom utgörande vanliga priset på ett glas och en flinta. Allt anförs för brottet frikändes, emedan det för upp--- en förvrängt tolkning af en § i lagen förklarades enahanda, som om man sindestår en annan mans glas. Den fremmande befriades väl från afbön, men icke från böter, hvaraf det byn hade för andel [---] ficka.

Saukkos värde

Hovrättens dom den 22 december förkunnade att Hedman var fri mot straffansvar. Han skulle dock ersätta Gottlund för den förlust han lidit. Hovrätten tyckte att Saukkos värde kunde baseras endast på värdet som jakt- och fågelhund. Att Saukko var dresserad spelade ingen roll, eftersom Gottlund inte hade uppgivit att han hade fått ekonomiska fördelar på hundens konster.

Kämmärrätten hade värderat hunden till 500 riksdaler Banco. Värdet sjönk i hovrätten till 200 riksdaler. Gottlund hade från början sagt att han ville ha en likadan hund istället, om man inte ville betala. Han måste ha känt till att det inte fanns andra likvärdiga hundar, i alla fall när det gäller dess konster. Hedman hade erbjudit 25 riksdaler för hunden som förlikning.

När Saukkos värde var uppe i behandling i hovrätten, skrev Gottlund om sitt sätt att värdera Saukko med följande rader (understrykningar och parenteser är Gottlunds):³⁵

Ehuru jag redan förut på mångfalligt sätt ådagalagt det jag Taxerat min hund vida under än öfver dess värde, ihop (som jag trodde) att derigenom undvika vidlyftig rättegång och dess följder hvarigenom jag äfven om detta värde nu slutligen skulle tilldömmas mig förlorat visa mera än vunnit, så vill jag likväl till följd af hvad nyss blifvit sagt, och såsom ett ytterligare bevis på min Hunds verkliga värde, ödmjukast nämna, det man med all säkerhet kan antaga att inom Sveriges Rike finner flera tusende hundar – om jag nu bestyrkt att min Hund ägde egenskaper, hvarigenom den ensam öfverträffade dem alla, så följer ju nedan deraf att den ägde ett större reelt värde, än alla dessa tillsammantagne hvilka väl öfverväga den i afseende å deras materiella värde.

I hovrättens slutgiltiga utslag står det:³⁶

/.../ och som, widbestämmande i sådant afseende af det belägg, hwartill hunden, hwilken sedermera skall dödt, bör i penningar uppskattas förekommer, att fastän nämnda hund kreatur genom dressering erhållit färdighet i verkställande af åtskilliga konster, hvarigenom den för sin ägare kunnat haft ett särdeles värde dock som studeranden Gottlund icke ens uppgifwit, att han deraf dragit annan fördel än det nöje som derigenom kunnat honom tillskyndas, så att af någon genom hundens konstfärdighet Gottlund tillskyndad inkommit icke kan hämtas anledning för bedömande af värdet derutaf, samt jemväl i öfrigt all grund saknas för bestämmande af det värde i penningar hunden i följd af dylik egenskap må hafwa ägt anseer Kongl. Hof Rätten samma hund i fråga om ersättning derföre ej känna annorledes värderas, än att då efter hwad omwittnadt och obestridd är, hunden dessutom varit god jagt- och i synnerhet Fågelhund, densamma såsom sedan bemäktas”. Därefter bestämdes Saukkos värde till 200 riksdaler, vilket belopp Hedman skulle betala till Gottlund utan ränta.

I högsta domstolen diskuterades det också om Saukkos värde. Man hade lyssnat på olika sakkunniga personer. Bland dessa var brukspatronen Carl August Löfvenhjelms, som intygade att i Värmland kostar goda jakthundar två eller flera riksdaler. Ett annat vittne, herr hovjägmästaren J.A. Ström intygade på Hedmans begäran att goda rapphönshundar i Tyskland kostade normalt fyra louisdoner, men sådana hundar är sällsynta, tillade han.

³⁵ Gottlundiana 442

³⁶ Gottlundiana 442

Gottlund skriver också i sin inlägga till HD att Saukko inte ska fästas med det vanliga begreppet om hund, handlingarna visar att Saukko var ovanlig. Gottlund tror inte att någon har sett en annan hund med Saukkos egenskaper och tillägger att en sådan hund inte med penningar kan ersättas. När han nu skriver om Saukkos värde, säger han också att 1000 riksdaler är ett belopp som Hedman kan betala. Om priset skulle vara 10.000 riksdaler skulle Hedman inte kunna betala den, dessutom kan han aldrig ersätta Saukko med en annan lika kunnig hund heller.

Gottlund hade också skaffat sig ett intyg från friherre Wrede i Finland. Intyget innehöll en uppgift om en hund som ägdes av löjtnant Grotenfeldt. Man hade bjudit 1800 rubel för hunden, vilket gör 1650 riksdaler i svenska pengar. Dessutom hade kejsaren Alexander i S:t Petersburg en hund, vid namn Smolenskoj, och den hade kostat sin förra ägare i inköpspris 400 guinnes, d.v.s. 800 dukater. Den här hunden hade inte heller motsvarande den dressyr som Saukko.³⁷

Gottlund presenterade även en uppgift om en hund i Sverige, pudeln Munito, vilken dagligen gav sin husbonde en betydlig vinst. Gottlund jämför vinsten med ett räntegivande kapital på 100.000 riksdaler. Munitos två kända konster var inga märkvärdigheter enligt Gottlund eftersom den ena konsten grundar sig på hörseln och den andra på lukten. Munitos inbringade till sin herre 200 riksdaler per kväll.

-Skulle inte Saukko med flera och större egenskaper vara mera värd än denna summa? frågar Gottlund.

När det gäller Saukko särskilt, har flera vittnen bl.a. Karman, Sjöberg och Wernberg intygat att redan i hundens ungdom hade Gottlund högt värde på hunden och ville inte förlora den och hade därför alltid avslagit alla de anbud som han fick för hunden. Flera vittnen intygade också att Saukko överträffade alla andra hundar med sina egenskaper och borde därför vara mer värd än alla andra tillsammans.

Här berättar Gottlund också han hade dresserat Saukko i sex års tid, under de tre första åren dagligen, sedan lite mera sällan. Om man räknar 16 banco riksdaler för varje timme, gör det med antaganden om två timmar om dagen, en summa av 4316 riksdaler för Saukkos dressyr för de två första åren. Till summan ska läggas också dressyren under de sex kommande åren.

Gottlund bemöter i HD också påståenden att hunden inte gav några inkomster till honom och därför skulle inte värderas som konsthund. Han menade att värdet skulle överstiga de föreslagna 1000 riksdalerna även om hunden räknades som konsthund. Han menade att hunden hade ett högre värde eftersom den ”springer på ärenden, väcker upp mig, klär av mig och vaktar mina saker”. Saukko hade även räddat Gottlund under en resa från att bli bestulen på en mycket stort summa pengar. Till slut undrar han:³⁸

Hur kan man påstå att Saukko inte har varit till ekonomisk nytta, utan endast till nöje /.../ Hvad nöjet angår, har jag förut anmärkt äfven nöjena ofta kosta penningar och äro stundom ganska dyra, kan hända har en och annan af Hof Rättens ledamöter sjelf häruti den bästa visenhet.

Saukkos värde förblev endast till 200 riksdaler.³⁹ Flera källor påstår att värdet var högre. Enligt Lars Lundin angav Aftonbladet år 1833 att beloppet var 500 riksdaler och Gottlund själv skrev i *Läsning för Finnar* att summan var 700 riksdaler. *Läsning för folket* från 1857 och *Gotlands läns tidning* 1857 anger dock att det korrekta ersättningsbeloppet var 200 riksdaler Banco.⁴⁰ Hela ersättningsbeloppet, hundens värde och rättegångskostnaderna

³⁷ Gottlundiana 442

³⁸ Gottlundiana 442

³⁹ Gottlundiana 442

⁴⁰ Lundin 2001 s.180

inräknat, blev sammanlagt 900 riksdaler, vilket kan tolkas som personligt vinst för Gottlunds del.⁴¹

Slutsatser och kommentarer

Bortrövandet av Saukko var en stor tragedi för Gottlund. Saukko passade mycket bra till Gottlund som sällskapsdjur. Gottlund tyckte om uppmärksamhet och fick det genom sin konsthund Saukko. Under hans resor var hunden också till stor praktisk nytta. Den var Gottlunds dräng helt enkelt.

Rättegången var nog inte så stor katastrof för Gottlund som han beskrev den. Jag tycker mig kunna se samma saker i hans agerande som hans motståndare gjorde. Gottlund hade säkert räknat ut hur mycket pengar som var realistiskt att få ut. Ett tusen riksdaler skulle ha passat väldigt bra att betala utgivningskostnaderna för Otava. Slutresultatet kom bara för sent och ersättningens storlek var mindre än väntat.

Gottlund var redan före hundprocessen van vid rättegångar. I hundprocessen fick han verkligen prova sina vingar. Argumenten var icke med samma juridiska precision som hans motståndare hade. Han gjorde sig till lekman och försökte påverka domsluten genom att åberopa rättvisan, förnuftet och underlägsenheten till sin fördel. I vilken mån han lyckades med detta vågar jag inte yttra mig om. Hundprocessen i sin helhet var ett viktigt prov på hans egentliga kunskaper och förmåga att föra fram sin talan i rättssalen.

Gottlund blev under sitt livs senare del en rättshaverist. Han ogillade vissa myndighetspersoner och kanhända att många av hans motparter i hundprocessen hamnade bland dessa banditer. När man läser hans formuleringar i hundprocessen, känner man igen den här tonen. ”Alla är emot mig och inte ens den Svenska lagen kan hjälpa mig. Ingen förstår mig i denna stora sorg som Saukkos bortrövande har orsakat mig”. Vem skulle inte känna vissa sympatier för en sådan stackare?

Att strida för en hund så hårt och bittert kan vara orsak för många att skämmas. Det antyder Gottlund själv också. Men någon pinsamhet var det inte för honom; tvärtom. Han försökte skriva saken så att det skulle vara pinsamt för hans vederparter att ta strid för en sådan sak, det var ju trots allt bara en hund.

⁴¹ Pulkkinen 2003

Otryckta källor

Akademiker Eino Jutikkala i Gottlundsseminarium i Falun 1982 i en efterföljande diskussion. Rättegångshandlingar rörande ”hundprocessen”. Gottlundiana 442 VIII, SKS, Helsingfors
Töyräs, Matti Juhani: *Apostoli Paavalin Nilsian matka*. Aakusti nr 4/2007 s.7-10 i adressen <http://gamma.nic.fi/~sakinseu/aakustit/Aakusti42007.pdf>
Wikipedia <http://sv.wikipedia.org/wiki/K%C3%A4mn%C3%A4rs%C3%A4tt>

Tryckta källor

Edgren, Wilhelm: *Ditt och datt. Smärre uppsatser*. Karlstad 1881
Heikinheimo, Ilmari: *Kaarle Akseli Gottlund. Elämä ja toiminta*. Helsingfors 1933
Gjems, Sven R (red): *Gottlunds år 1996. Tekster av og om C.A Gottlund*. Solør-Värmland 1996
Gottlund, Carl Axel: *Dagbok öfver dess Resor på Finnskogarne år 1817*. Falun 1984
Gottlund, Carl Axel: *Dagbok över mina vandringar på Wermlands och Solörs finnskogar 1821*. Kirkenær 1986
Gottlund, Carl Axel: ”Pudeln Saukko”. *Huvudstadsbladet 1871, Nro 240* (bilagan)
Lundin, Lars: *Carl Axel Gottlunds 1800-tal. Svensk-Finska bilder*. Järvsö 2001.
Pulkkinen Risto: *Vastavirtaan C.A Gottlund 1800-luvun suomalaisena toisinajattelijana: Psykobiograafinen tutkimus*. Helsingfors, 2003

Bilagor:

Avskrift av Gottlunds handskrivna dokument. Avfotograferat i SKS:s arkiv 17.11.2008. Volym Gottlundiana 442 vid namn Hund Bouskap (1829–34)
Detta dokument verkar vara ett koncept för att föra i hopp olika andra detaljer i rättegången. Alla sidor är skrivna med Gottlunds handstil. Understrykningar är Gottlunds egna.

Generalinnehåll

Rättegångs Handlingarne

År 1829 21:te Julii

1:sta Rättegångs Dagen Upplästes mitt till Kämnars Rätten den 14:de i samma månad ingifne stämmings Memorial, samt Rättens i anledning deraf under samma dato utfärdade stämning å Kåffardi Skepparen Fagerström; jemte ett, å Stämmings Memorial af Kongl. Öfver Ståthållare Embetets Canselli, den 16:e i samma månad på saknadt Reseförbud, deri Koff. Skepp. Fagerström förbjudes att från staden afresa innan han i makt svarat eller ställt lagl. Fullmäktig.

Mitt stämmings Memoria innehöll för 2:e år sedan försvan en trogen hund, som 2:e gånger frälsat mig från lifsfara. Sista höjden fick jag först reda att den fans hos tandl. Björkström i Lovisa, hvilken vid underrättelsen härom lät dränka den. Björkström har i bref till mig erkänt det men skjuter all skuld på sin medintresent, Skepparen Elias Fagerström, som från Stockholm öfverförd hunden. Denne som samma sommar härom g mig tillspord, nekade till allt, skjuter nu skulden på Kryddkrämaren Joh. Hedman, såsom den hvilken skänkt honom hunden, som betridt detta, och hvars pudel, (benämd Kiiru) jag några veckor tillförene räddat från faran att olofligen blifwa bortförd. Att han således tillgripit min hund, är för mycket mer otänktbar, som jag ofta som ett prof af min vänskap, tillåtit den vara honom såsom sällskap följaktig, när ha flerfaldiga gånger förgifwes försökt få mig att afstå den för penningar. I anledning hvaraf jag önskar att Fagerström måste inför Rätten sig infinna, och sig häröfwer förklara, och stånda laga ansvar för tillgreppet, äfwensom i händelse hunden lefwer, åläggas den samma återställa, eller i motsatt fall ersätta dess värde, samt att han icke måtte tillåtas att från orten afresa, innan han godtgjort hvad han bundit. Hvad honom beträffar, kan jag upplysa att väl dresserade hunder betalar i mitt hemland med 200 – 2000 Rubel. Jag har varit för Saukko af flere här i Sverige (deribland äfwen af Hedman) erbjuden 100 Riksdaler samt i Finland 2000 Rdr Sm jemte andra fördelar, för vilka jag dock icke kunnat uppofra den. Slutligen kan jag icke underlåta att anmärka, det jag önskade så att stäluradt (?) Exempel af straff för detta slags oskrik som så ofta af Skeppare förövat.

Vid uppropet g mäkl. Infan sig käranden personligen, och för Fagerström Ext.---- Notarien Johan Sam Jacobsson. Käranden yrkade, att som han hade instämmt målet såsom brottsmål, skulle svaranden personligen och icke geenom Ombud infinna sig.

Beslöts i följd g 15 Cap 1§ Rätteg. Balken att Fagerström vid vite af 6 Skill. 32 SP Banco skulle ålägga att den 28:de i denna månad personligen tillstädeskomma, då målet åter skulle företagas. Svarande Ombudet anmälde missnöje.

Den 28:de dito

Andra Rättegångsdagen. Vid upprop af målet infann sig blott käranden, med intyg att Fagerström blifvit vederbörligen underrättad ej blott om Kämnars Rättens sista beslut, utan och om ett nytt af Kongl. Öfverståthållare Embets Concets den 21 dennes derå antecknadt och utfärdat Reseförbud, och Fagerström icke måtte från staden afresa, innan han personligen i målet svarat.

Käranden inlemnade därjemte en skrift innehållande; att Fagerström, ej blott måtte sakfällas till de honom förelagda bötes utan och i ett mål fördömt som detta varda behörigen hämtad och då käranden nu blifvit öfvertygat att Kryddkrämaren Joh. Hedman varit i brottet delaktig, önskade han stämning å honom, att personligen, och ej genom ombud, sig för Rätten infinna, och förklara samt i mån af sin delaktighet stånda taga ansvar, samt att till vinnande af målets fortare behandling denna talan emot honom måtte särskild äfven under Fagerströms frånvaro kunna få fullfölja. Såsom vittnen emot honom åberopa Bokhållaren Flodberg och Madam Blomqvist.

På Rättens föreställan om de hinder som måtte bifallandet af kärandens begäran att Från Finland få Fagerström hämtade blifvit käranden att låta målet hvila till Fagerström återkom, samt att till dess äfven uppskjuta sin åtalan emot Hedman, för att få dem samtidigt förhörda, till sakens fylländiga utredande.

Beslöts att saken skulle hvila till dess Fagerström skulle till Stockholm återkomma, viljandes Rätten då äfven utlåta sig huruvida han gjort sig förfallen till de honom förelagda böter.

Den 20:de augusti

Tredje Rättegångsdagen i anledning af Gottlunds anmälan att Fagerström vore återkommen, hade parterne fått kallelse att till idag infinna. Sedan Fagerström förmäde att orsaken hvarföre han saknad honom förelagdt vitesförbud jemte åtföljande reseförbud, från staden afvikit, varit den att han varit segelfärdig och icke g något skäl kunnat dröja. Rätten genom särskild beslut plickt följde honom 6 Rdr 32 Skill B:o S:r. De förra protokollerna justerades och lämnades utan anmärkning.

Gottlund inlämnade en stämning mot Hedman som innehåll: Som det blifvit upplydt att Hedman ej blott varit i samråd med Fagerström om utförandet af denna illgärning, utan varit skilt den samme, som skiljet honom att få hunden omsold; så yrkades att han måtte personligen svara, och förbehöll han sig rättigheten att äfven under Fagerströms frånvaro, till vinnande af målet skyndsammare behandling emot Hedman särskild få föra öppen talan så väl i fråga om ersättning för hunden, som i afseende å det brottsliga i handlingen.

I ändamål att fullständigt och närmade än som skedt utveckla sin talan upläste Gottlund ett skriftligt anförande af innehåll: Kiiru som han först blifvit bekant med Hedman och hos honom gjort sin Bandet till dess han för ett år sedan fann att han var emot käranden dyrare än mot andra då han icke därför härmed uphörde. Detta år att deras bekantskap. Jag hade alltid Saukko med mig vilken han förgäves bad att få köpa och erbjöd 100 Rdr B:co hvaruti hans syster förenade sina böner. Så hände det en gång om sommaren 1825 att jag under några gånger gjorde en resa till Uppsala och biföll Hedmans begäran att under den tiden kvarstanna Saukko i hans förvar hvilken jag kort derpå efter min återkomst återtog. Der af vände den sig att alltid anse(?) Hedman som en slags vice husbonde hvarföre då den förlorade mig den alltid sprang till Hedmans hus då den blef insläpt bruka hyllas och matadt väl så förböt jag hedman och hans husfolk detta ofog, men utan verkan. Man lockade den till otrohet en brottslighet, som redan lagen bestraffar. Väl hände det någon gång, att jag på Hedmans introgna begäran gaf honom lof att för en eller annan gång få taga hunden med sig på sina promenader, en godhet som jag sedermera ångrat. Förmodl. Är det något so--- löfte han nu vill begagna såsom ett svepskäl att jag skänkt honom hunden. Men ej nog därmed att han begagnar de --- de gånger kan – lof dertill, han medtog den ofta utan lof, hvarföre jag alltid borttog den då jag kom öfver honom. Emellertid hade Hedman sjelf en annan pudel benämd Kiiru, som jag en dag frälsade från faran att blifva bortförd af en glasbruksägare Johansson. Några veckor därefter försvan min egen hund – kunde jag väl tro, att det var Hedman, som på sådant sätt betygade sin tacksamhet. Hedman och hans folk bedyrar att de icke vet hvart den tagit vägen – lofvade höra efter den. Hedman förmodade att den blifvit tagen af uppsyningen och dödat och sedan att den jagat Rågetter på Kongl. Djurgården och blifvit skjuten af jägare betjäningen. Sedan jag öfverallt efterspanad det dels dervid äfven frågat Fagerström (som då sade sig härom icke äga någon kunskap) lyckades det 1828 om hösten att få veta det fans i Lovisa. I anledningin deraf jag den 9:de December skref till Collega Scolae Herm. Siren att nogare härom efterforska. Han svarade den (tomt mellanrum) och underrättade att Björksten låtit dränka den sistlidne novenber. Jag skref till Björksten den 22:ne januari, att han skulle återsända hunden, eller om han låtit döda den, godtgöra mig denmed penningar, hvarvid jag

öfverlämnade till hans godtfinnande att betala dör den hvad han ville. Han svarade den 5:te Martii, och skylde på Fagerström, att denne på Hedman, till hvilken medföljde ett bref Björksten nekade sig hafva dett mig före hösten 1827 i Stockholm, ehuru vi från och med 1813 varit bekante. Äfven Fagerström säger sig icke hafva sett eller känd mig före än han tog hunden. Hedman nekade till sanningen af Fagerströms bref och sade blott att hunden bortkommit samma afton jag, han och Fagerström

varit in på en källare vid Skeppsbron. Då Fagerström kom till Stockholm läste han genom Hedman bilägga saken; men ryte sin väg. Då han kom andra gången, blef han stående erhöill riksförbud och reseförbud, men tyte ändå sina förde. Jag nödgas derföreställa min talan emot Hedman, som i 2:ne år sett mig sörja min förlorade Hund som medvetande af sin brottslighet hycklat och ännu hycklar vänskap emot mig, under det han åtsider elaka rykten, som först nekat fräckt till hvad hans medbrottsling upgifvit, och sedan då det ej hjälper, påstår att jag skänkt honom hunden. Bevisa han det eller styrka med ed!

Jag har tills i dag låtit inkalla en hop vittnen, som kunna intyga att han haft min hund flera dagar instängd i ett vindskontor 4 trappor uppe, innan han den bortgaf. Att han dervid gjort sitt husfolk medvetande och på sätt och vis således medbrottslige. Mitt påstående är derföre om dessa 3 herrar ej nu genast vela förlika saken, så ser jag mig tvungen att på dem yrka hela lagens stränghet, ej blott ersättning för min hund och den tid, jag varit de beröfvad, utan äfven kyrkostraff, pligt och rättegångsomkostnad och då lagen ej lärer göra en skillnad emellan att taga en hund som t.ex kostar 200 Rdr och en häst som kostar 200 Rdr så hemställer jag till Rättens prisvana, om ej detta mål enligt 1807 års lagförklaring bör föras till gårdtjuferad i anledning hvar af jag anhåller att i anseende till detta måls urbota beskaffenhet dessa Ilpersoner måtte tagas i säkerhet.

Gottlund yttrade i anledning däraf att Hedman vore hufvudpersonen i detta brott och Fagerström endast medbrottslig. Fagerström tillstod att han om ssommaren 1827 af mottagit nämnde hund, vilken han öfverlämnat till Björksten, der den aflidit troende hvad Hedman upgifvit nemligen att han sjelf voro ägare till hunden. Att Fagerström i den tiden icke känd Gottlund, mycket mindre des hund, hvilket Gottlund otog sig att bevisa – Hedman som var närvarande, svarade att utan inlåta sig i hvad Gottlund anført, som har dels ingen, dels en aflägsen gemenskap med saken, han erhållit hunden såsom gåfva kort före 1827, sedermera varit mindre belåten, sedan han märkt att hunden begynte bita folk hvilket han ville bevisa. Hvarföre han anmodat Gottlund att återtaga hunden, då han det ej gjort hade han gifvit den till Fagerström, med hvilka han inte länge tid varit bekant. –Gottlund nekade såväl att hunden bitit någon som allt hvad Hedman anförd, att han erhållit den som gåfva hvilket Hedman sade sig icke med bevis kunna styrka. Gottlund ville ytterligare bevisa, att han erhållit hunden instängd: Hedman erbjöd sig att i förlikning betala 25 Rdr b:co hvilka Gottlund ej antog, anförande att sådana hundar kan kosta i hans hemland med 2000 Rdr.

Beslöts att målet skulle uppskjutas till den 25:e augusti då protocollet skulle justeras.

Den 25:te dito

Fjerde Rättegångsdagen

I parternas närvaro upplästes och godkändes protocollerna af d.28:de julii och 20 aug. Gottlund giortes af Rätten uppmärksam på det obehöriga i det han förra gången icke upplästa slutet af sitt andragande.

Parterne instämde att hunden bortkommit i Maj månad 1827.

Hedman sade sig på Gottlunds frågor efter hunden, upplyst honom att han icke viste var den fans men att den vore på andra sidan om hafvet att min uppgift, det han förlegat detta vore falsk, att han icke hållit den instängd, att han för Fagerström sagt sig vara ägare, att hunden vid des afsändande enligt Gottlunds uppgift skall varit 12 år gammal, hvarvid Fagerström instämde. Gottlund sade att den var född 1818 och således ej var mer än 9 år då den togå. Hedman påstod att han 1826 fått den som gåfva vid ett tillfälle då Han i Södermalm sammanvandrat med Gottlund i anledning hvaraf Gottlund uppdrog honom att med ed besanna det. Hedman sade att ehuru han af de ordalag, jag nyttjat, icke kunnat fatta annan mening än att jag varken gifvit hunden, var han dock icke till den grad förvidsad om frågavaren af allt missförstånd, att han till trodde sig göra Eden. Såsom vittnen åberopades af käranden Bokhållaren Carl August Svedberg och pigan Maria Elisab. Boström samt af Hedman Grosshandlaren Thure Aug. Edman och Bokhållaren Joh. Henr. Westerberg.

Bokhållare Flodberg att han tjent länge, äfven 1827, hos Hedman och icke hört omtalas att hunden tillhört andra än Gottlund som ofta besökt Hedman hvarvid stundom hunden qvarlemnad, då han bortgått, hvilket föranledt Gottlund att anmoda Hedmans husfolk om biträde vid dess bortdrifvande att hunden icke bitit folk eller varit okyndig eller förorsakat Hedman olägenhet, hvaröfver han icke heller klagat. Dock skall Hedman någon gång hafva omtalat att han kort förut hemlånat hunden, utom att uppgifva orsaken till missnöjet att han icke visste huru hunden bortkommit, eller att Hedman haft den instängd eller hvad svar han gifvit Gottlund på dess efterfrågningar. Att Fagerström och Gottlund flere gånger samtidigt varit i Hedlunds bod, den sednare åtföljd af sin hund, utan att han vet om de varit inbördes bekanta. Att Hedman allrig sagt sig fått hunden, men för längre tid sedan underrättad att Gottlund afslagit hans begäran att få köpa den.

Pigan Boström att Gottlund jemte sin hund ofta besökt Hedman och beklagat sig dessöfver att hunden der matades hvarvid Hedman äfven som annars, sagt att han vore besvärad af hunden samt önskad vara den qvitt att hunden icke bitit utan endast morrat, att Hedman engång omtalt, det han med Bodkarlen hemsändt hunden till Gottlund, som då sades vara ägare till den. Att vittnet icke känner att Hedman låtit hålla den instängd, dock hade ditbort hört att en hund senare på sommaren varit instängd i ett kontor i Hedmans hus, utan att veta hvems hund det var, eller på hvems föranstaltande detta skedde. Vittnet visste icke om Fagerström och Gottlund voro bekante.

Grosshandlaren Edman; att Vittnet för några år sedan sett hunden ofta hos Hedman äfvensom Gottlund, hvilken sades vara dess ägare. Att Hedmans syster, det staden funne sig besvärad af hunden och ofta utan påföljd drifvit den bort, samt tillsagt Gottlund att afhålla den, som alltid visat Hedman en större tillgivenhet än Gottlund, och oftast följd den

Bokhållare Vesterberg: Att hunden, som tillhörde Gottlund, ofta vistades hos Hedman, där den var hyllad och väl mottagen, ehuru det stundom hördt, att då den med smutsiga fötter inträdt, den blifvit afvisat, men snart återkommit. Att Hedman omtalat, det han kort förut varit nödskad hemsända hunden till Gottlund. Att hunden alltid visat tecken till ondska då någon i dess närvaro vidrört Hedman, att vid ett fillfälle då vittnet fattat Hedman i foten för att väcka honom från sömnen, hade hunden, som såfvit brevid honom på soffan rusat och bitit honom i ljumsken. Samt att vittnet icke mindes de hvar Hedman gifvit Gottlund i anledning af hans förfrågan.

Gottlund medgaf att hunden hade den vanan att försvara sin husbonde, och sade sig afstå från begäran att åstadkomma vidare beskrifning i saken; samt färdig att genast lämna sina slutpåståenden af innehåll, att i följd af hvad som blifvit bevist, Hedman måtte enligt lag och författning ansvara för tillgreppet och Fagerström för delakrighet, samt att de måtte ersätta Hundens värde med 1000 Rdr B:co – Svaranderna anförde att som hunden var gammal, kunde

den ej skattas mer än 25 Rdr B:co – hvilket bestred af käranden förmedelst. Inlämnandet af en Promemoria öfver dess konster och egenskaper bestående af 32 punkter såsom vittnen oberopades Bunadmakaren Karman i Upsala och stud. Löfvenhjelms.

Beslöts: Justeringen af protokollet uppskjöts till d.1. september hvartill målet uppskjöts, och finner Rätten emellertid icke skäl att bifalla till svarandernas tagande i Fängsligt förvar – då parterna skola vid Domstolen sig åter infinna.

Den 1:a september Femte Rättegångsdagen. Infunno sig Gottlund Hedman, och för Fagerström Hofrätts Notarien A.E. Roos, som tillkänna gaf att skepparen med vederbörligt pass hemseglat hvarvid Gottlund tillkännegaf att det skett emot Rättens sista beslut, som innehöll att parterna skulle i dag vara tillstädes – Protocollet för den 25 justerades och godkändes hvarvid Gottlund anmärkte, att orsaken hvarföre han vid uppläsandet af sitt d.20:e till Rätten skrifteligen ingifna yttrandet (mellan raderna – oläsligt) varit den skyndsamhet, hvilken han i anseende till (personens) vidlyftighet, måst vid uppläsandet (anmärkas) – Roos påstod att Fagerström måtte befrias från allt ansvar och ersättning, då han icke ville söka någon annan upprättelse, än en skälig ersättning för den kostnad och tidspilla han måst vidkänna. – Gottlund begärde med ändring af hvad han vid förra förhöret tillkännagifvit, att få återropa ytterligare bevisning – hvilket af svaranderna ej bestreds.

Beslöts: att vidare åtgärd med målet uppskjöt till d. 15:de då vederbörande parter skola sig infinna. Och hvartill (Edman) skall vara beredd, att åstadkomma att den bevisning han i målet tillvägabrunga, vid påföljd för underlåtenhet deraf, att icke få af någon sådan bevisning sig begagna.

Den 15:de september. Sjette rättegångsdagen. Parterna närvarande utom Fagerström som hvarken kom sjelf eller genom ombud hvilket af Gottlund anmärktes lagstridigt. – Protocollet för förra dagen justerades och lämnades utan anmärkning hvarvid Gottlund låtit såsom vittne instämma Fendriken Ratte Wrede, Gardist Enkan Christina Hagström Gardist hustrun Anna Maria Blomqvist och kofferdi styrman Niklas Lindgren, af hvilka fändriken friherre Wrede såsom bortrest icke kunnat träffas.

Enkan Hagström att hon 1827 Bott i Hedmans hus der hon ofta sett Saukko om hvilken hon ej hört annat tal än att den var Gottlund att en afton, samma sommar, hade hennes man nestan hemkommit med en hund som mycket liknade Saukko, hvilken han nyssförd berättas sig erhållit i Hedmans bod af Bodbetjanten Flodberg med tillsägelse att förvara den tills den blifva förd ombord. Att vittnet förmodade det vara Saukko, och att dess barn bestämt intygat det. Sedan några derut dagar förvarat den i ett kontor, hade en okänd mansperson, som uppgifvit sig vara Kofferdi styrman, infunnit ske för att föra den om bord. Att Flodberg icke blott bestridt omkostnaden för dess föda, utan äfven gifvit 2 Rdr B:co för sitt besvär, att vittnet emottagit den på god tro, utan att veta det den varit stulen. – Att under de 2 dygn hunden varit in-

[ny sida]

stängd i kontoret, den stundom, i synnerhet nattetid tjutit, att Hedman under tiden flere gånger innevarit i ett annat å vinden belägit, honom tillhörande kontor, utan att vittnet dock vet om han det åthört. Att Vittnet icke det hvar tid på dygnet hunden blifvit bortförd, att under vittnets frånvaro skulle någon af vittnens barn icke namngiven person varit inne (her) hunden.

Hustrun Blomqvist: att vittnet som 1827 bott i Hedmans hus, ofta der sett Saukko, hvilken tillhörd Gottlund. Att vittnet Hagströms mindreåriga son underrättat henne om hösten 1827 att

Saukko hölls instängt i vindskontoret och hade vittnet sett der en hund, hvilken mycket liknade Gottlunds Saukko, utan att vittnet var fullkoml. säker därpå. Att Hedman vårtiden samma år ofta yttrat, det han vore besvärad af denna hund, och som sig önska blifva den qvitt.

Styrman Lindgren: Att Gottlund 1826 och 1827 bott hos vittnet och haft en hvit hund, benämd Saukko, hvilken sedan bortkommit, hvilken hund varit utmärkt väl dresserat och kunde t.ex. köpa bröd i bagarboderne, bära bref, taga hatten af någon, göra kortkonster. Att den icke varit ondsinnat. Att Gottlund beklagat sig det den emot hans förbud, ofta vistades hos Hedman, dit Gottlund stundom skickat sin dräng att den återkommit. Han hade vanligen efter en stund, med den samma återkommit, utan att vittnet känner om hunden verkligen träffats hos Hedman.

Hedman bestred att han låtit hålla den instängd, och att han bjudit Gottlund 100 Rdr B:co, att hunden icke kunde mer än hoppa öfver fot och kepp, aportera, taga hatten af en person, samt göra några konster med kort.

Gottlund anhöll att friherre Wrede Bandmakare Karman och Studeranden Löfvenhjelms måtte såsom vittnen afhöras angående hundens egenskaper, samt att vittnet Flodberg skulle inkallas, för att såsom vittne berättelse justerat hvarvid han sagt sig hafva åtskilligt att tillägga.

Beslöts att målet ytterligare uppskjöts till d. 22:e dennes, då vederbörande hafva stt sig här infinna och hvartill Bokhållaren Flodberg skulle till en början inkallas.

Den 22:a Septemb. Sjunde Rättegångsdagen Gottlund och Roos närvarande. Hedman uteblef men insände skriftligen att han af göromål var hindrad att personligen sig infinna. Roos anmälde att Fagerström ofördröjligen väntades fra Finland – Protocollet för förra Rätteg. Dagen justerades och godkändes. Flodberg, oaktadt han blifvit kallad inför sig icke därmed lämnade Gottlund en af honom skriftligen författad berättelse innehållande: Vittnet finner ef protokollet för 25:e aug. med förundran att åtskilligt af hans berättelse blifvit missförstådd och åtskilligt i protocollet icke inslutit Att Hedman och hans husfolk matad den för dess skönhet och egenskap, hvilket Gottlund strängeligen förbjöd. Då Hedman ej åtlydde detta, sände Gottlund ofta sin dräng Immoinen efter den, äfvensom bifalldes att Hedman måtte hemsända den. Att Hedman själv icke sagt sig veta hvar den är. Samt bifalls vittnet och Bodbetjänten Forstedt att för Gottlund förliga förhållandet att hunden varit flere dygn instängd; att kontor i samma hus des Hedman bodde nemligen om hösten 1827, Att Björkst--- - och Fagerström medförd den från Finland, men att ingendera vågade hålla den hos sig; att den blef i mörkret om aftonen upburen af Fagerströms matros 4 trappor upp i Hedmans hus, des den vårdades af Hedmans Bodkarl Hagström och hans hustru, under de dygn Björkst--- och Fagerström voro i staden. Att den blifvit lika kanligen i mörkret bortburen af en matros att Björkst--- lämnat 2 Rdr B:co att lämna till Hagström, den vittnet lämna till hans hustru samt att Hedman ej varit okunnig om detta hundens tillhåll. Att Fagerström ofta spatserat med mig Gottlund och Hedman, och att Saukko gjort sällskap. Att Saukko var så liflig så man kunnat tro den ännu vara ganska ung, att några veckor innan den bortfördes, hade Gottlund reddat Hedmans egen hund Kiira från ett fartyg, som med den skulle afsegla.

Gottlund anhöll att betjänten Forstedt, måtte varda såsom vittne afhöras, samt förnyade begäran att Wrede Karman och Löfvenhjelms måtte höras. Då han sade sig ingalunda nedläggas sin talan emot Fagerström, (oläslig ord) –lade Roosen sin d.1. Sept gjorda eftergift.

Beslöts: då Gottlund varit ålagd att den 15:e af innevarande månad vid talans förlust åstadkomma att den bevisning han önskads till väga bringa, icke förr än nu begärde Forstedt, såsom vittne i målet afhörd, så ogillar denna anhållan. Målet uppskjuts till d.27 oktober, då

Flodberg och Wrede skola inkallas. Att Gottlund till dess låter i Upsala för kämner Rätten, på ed afhöra Karman och Löfvenhjelm, blott i afseende å Hundens värde och egenskaper, som underrätta svaranderna hvad dag målet i Upsala kommer före. Gottlund anmälde missnöje med första delen af beslut.

Den 14:de November Nionde Rättegångsdagen (hållen vid Kämner Rätten i Upsala) Gottlund hade den 11 i denna [månad] begärd och erhållit vittnes nämligen å Karman och Löfvenhjelm, samt kallelse å Hedman och Fagerström att förhöret öfver vara. Då målet företogs inställde sig Gottlund personligen, företrädde bevis af Hedman och Roos erhållit det af kallelsen samt att intyg af Studer för Värmlands Nation af d.11:e dennes att Löfvenhjelm ej var vid Akad. Denna terminen närvarande. Sedan Gottlund framlämnad de i Stockholm förde Protocoll och Karman aflagt Ed, berättade han att för vid pass 9 högst 10 år sedan hade Gottlund flyttat till honom, och bott der 5 år Att Saukko då varit 1 år gl, född hos Bagaren Lund att Saukko för sin konstfärdighet genast väckt vittnets beundran, att den varit ytterst vaksam, trogen, lydig, snygg och qvick att den t.ex. apporterat en näsduk från en vedskjul utom sades, att den doppade ena foten i vattenskålen och dermed sedan utsläcka ljuset att den på gatan anhöll hvarsom haft den Gottlund ville tala vig. att Gottlund ofta sagt sig varit budne stora summor för den men ej mottagit. Att han på vittnets fråga icke ville bortbyta den mot en Oxe icke emot hela driften icke för 100 blanko Rdr icke för 1000 Rdr. hvarefter P.m. upplästes och med några undantag bevitnades. – hvarefter Karman yrkade ersättning. – Studeranden Utterberg inlämnade en Räkning för sin Express resa till Stockholm, att kommendera alla vittnets underrättelser.

Hedman ingaf af uti skriftligt anförande, hvilket innehöll: att Gottlund all den godhet, kan utaf mig åtnjutit, söker begangna sig af den omständigheten, att hans gamla hund aflidit och således icke kan återlämnas, för att tvinga Hedman till en enorm ersättning. Att hunden icke varit så konstigt, utan behäftat med flera vanarter, att han misströstande att för dig lagligen tilldömd en så oerhörd ersättning, som hans egennyttan eftersträfvades, sökt genom äreförkranliga tillmälen och fram ställningar tvinga sina vidparter, att i förlikningsväg förnäsla honom. Heldre än att se sitt goda namn och rykte nedsmutsat af hans otidigheter, men man fruktar dem ej. Att hunden, liksom hans f.d. husbonde fått där (hos mig) fått föda och förplägning, att hunden följd honom hellre än Gottlund, som borde bevisa att han fått den. Att han ofta kört bort den men att den åter kommit, att hans bodkarl burit det hem till honom, att den bitit hans husfolk, och nedsmutsat hans rum. Han hade kunna lösa skjuta eller dränka den opätalt, men dess tillgifvenhet tillät det icke. Han bortgaf den således till skänks likaså Fagerström, hvaraf inse att det icke var värdt 100 eller 1000 Rdr. Att skrika om tillgrepp, yrkar svaranderna häktande, ett yrkande som Gottlund (orsakat) all sin oblyghet icke vågat öppet framställas, och dertill fordra mer än 100 gr hundens värde, att med osanfördiga uppgifter, wrängda framställningar, och (ohemula) påståenden beröfva svaranderna heder och egendom, det är lika brottslig såm lågt, och skall ickestrafflöst aflöpa. Förklarar att hunden då den bortgafs, icke var värt 25 Rdr som protocollet, innehåller, och hvilket vid justeringen undhållit. Yrkar att fr käromålet vara befriat, öfverlämna Gottlund ansvarighet till Kämner Rätten.

Roos framgaf en Exp. Expecia Räkning. Vid hvarje af de 3 gr Fagerström detta år varit i Stockholm i juni, juli, augusti har Gottlund genom trackasserier uppehållit honom tillsammans 3 dygn a 13 Rdr 16 Sb per dygn – gör Rdr B:co 120. Fullmäktiges arvode, jemte utgifter till de fler biträden i Commerciell och Anonomisk väg hvarutom handrösten länge 83 Rdr – 16 Sb

Således gör den ersättning han pretenterar af Gottlund Rdr B:co 203, skill. 16.

yrkade ansvar å Gottlund, fri dess uttryck emot Fagerström. Att de icke hade vidare att andraga, och vill icke bevilja käranden något uppskof.

Beslöts: Rätten vill genom öfverståhållarämbetet foga ansalt, att Gottlund på dess nu varande vistelse ort i Upsala, behörigen antyds och fördades att d.17. nästa November då målet åter förekommer tillstädeskomma och föruti protocollet öfver vittnensförhöret i Upsala vid äfventyr att hafva förlorat Rättigheten att få af deras vittnesmål begagnad, samt att vid uteblifvande icke varda i målet hörd.

den 17:de november

Tionde Rättegångsdagen Genom Öfver Ståthållare Embetet hade Rätten d.12:e af Kongl. Befallningshaf. i Upsala Län officiellt underrättelsen derom, att Gottlund ej vistades i Upsala, och således icke kunnat underrättas om det beslut som sednast fattades. Vid uppropet Hedman och Roos närvarande. Gottlund uteblef, dock infan sig studeranden Oscar Charpantieri, som enligt fullmakt inlämnade Upsala Kämner Rätts Protokoll, jemte mitt skriftliga anförande till Protokollet, innehållande, att Lövenhjelm ei kunnat anträffas men då Rätten enligt beslut af den 22 sept. afslagit min begäran att få andra vittnen på ed afhöras, än de den 25:te aug oberopade och derigenom sjelf afskurit mig rättigheten att få andra vittnen hörde, så nödgas jag yrka, att i händelse kontraparterna bestrida hundens värde och egenskaper måtte Lövenhjel m på ed afhöras, så mycket mer som han kan bevittna den såsom jagt hund och må rätten bestämma antingen här skall komma hit, eller jag resa dit, då kostnaderna i hvardera fallet ligga svaranden till last. Att då jag enligt rättens beslut var förpliktigad att kommu(niana) Svaranderna Uppsala Kämnar Rätts kallelse så gafs dertill ej annat hund, än genom expres, hvarföre Svaranderna måtte ådömmas att gottgöra honom med 21 Rdr 16 Sb B:co då jag icke kunde vara närvarande den 27 octob, ej hålls den 17 Nov. så anhåller jag att vittnet Wrede måtte förekallas, och till dess besvarande framställas följande frågor: Har skeppar Fagerström 1828 om hösten bekänt att han olofligen bortstulit en hund. Har friherren underrättat honom att den var min, att den var bortstulen och efterlyst? Har frih. hotat att i händelse han icke genast skulle öfversända den, skulle Frih. för mig omförmela saken? Har Fagerström, det eftersom sedermera i min närvaro tillstått att jag af honom efterfrågat hunden, hvar till han nekat om hösten 1827? – att Forstedt på anförde skäl måtte få vittna äfvensom Fagerstr. Matroses_____ Då jag af Rättens Protokolls stundom märkt vid uppfattande af de munteliga förhören, att åtskilligt i mina andraganden inslutet, som icke blifvit af mig yrkat, däremot beskilligt annat blifvit utgiörd hvilket vid den först upplästa Protokolljusteringen icke alltid blifvit observerat, så anhåller jag att få munteligt göra mina skäl påståenden, så dessa ställen anmärkta, och långt ifrån att vela tyda detta annorlunda än uppkommit genom missförstånd, vill jag nu endast hafva anmält att, då tiden icke tillåter mig, att häröfver närmare mig förklara. Blott en omständighet, att hvad Hedman och hans vittnen, så ofta påstått att hans Bodkarl till mig hemfördt hunden, så var detta icke af missnöje, som han nu påstår, utan för att erhålla penningar. Och då detta skedde 1 år och 4 månader före den tid hunden bortgafs, så finner man att dessa saker hafva intet sammanhang med hvarandra, hvarföre alla de skäl som varit byggde härpå, ramlar över ända, som jag ännu händelsevis har bisletten i behåll, medföljer den här hos in Originali, den lyder som följer 25 jan. 1828 anledning, hvaraf jag önskar att Rätten skall bestämt frågan alla de vittnen, som åberopat missnöje, och han yttrat det förr des

Svaranderna yrkade, att målet utan uppskof, måtte blifva afdömt.

Beslöts: Då Gottlund försuttit Rättigheten att få af Fornstedts eller någon annans vittnesmål sig begagna kan Rätten icke fästa afseende på Gottlunds anhållan, som blifver ogillat och emedan friherre Wrede d.27 oct. vid sitt vittnesmål bestämdt förklarat sig icke kunna

meddelas flera upplysningar, finner Rätten icke skäl att bifalla Gottl. begäran, om ytterligare vittnesförhör med friherre Wrede eller någon annan. Men om Stud. Lövenhjelm, hvilken bordt på att afhöras, varit frånvarande, så att vittnesförhöret med honom icke kunnat anställas, tillåtes Gottlund, att för anstälta derom att Levenhjelm vardes vid den Lands eller stads Rätt, till hvilken han är närmast boende, på vittnes ed hörd, angående hundens egenskaper och värde, förändes Gottlund derefter den 28:de januari 1830, hwartill målet uppskjuts härstädes förete Protokollet öfver vittnesförhöret med Stad. Lövenhjelm, vid afventyr, att (derest) Gottlund sådant försummas, eller icke styrkas att laga hinder legat i vägen, skall han sielva förlorat Rättigheten att af Lövenhjelm vittnesmål sig i Rättegången begagnas, hvilket afsades hvarefter svaranderna afsade sig rättigheten att öfversvara förhöret, och derjemte anmälde missnöje.

Den 23:dje December

Elfte Rättegångsdagen (Vid Kongl. Hofrätten) Gottlund inkom med en skrift, innehållande besvär deraf att Stockholms Stads Kämner Rätt ej blott nekat Bodbetjänten Forstedt att på ed afhöras, utan äfven att framställa vissa frågor till friherre Vredes besvarande, samt likaledes på ed afhöra Fagerström Matroset. Hvari hans motiver och skälen få härtill, som till sjelvfva Rättegången och anmärkte en hop olagligheter i Kämnär Rättens förfarande, Såsom att åter bifogade Protokollet för sista Rättegångsdagen och tillät Flodbergs berättl.

Utslaget: Som Kämner Rätten i sjelfv målet ännu icke hafved sakeligen utlåt sig, och som säkerhet klagan dessförinnan emot 16§ 4 st Rättegångs Balken, icke äger men, alltså kan Kongl. Hof Rätten icke nu upptaga detta till pröfning.